

Реалії та міфи про графа Олександра Кушельова-Безбородька

Найбільший міф, який створили делітанти від історії, це те, що граф Олександр Кушельов-Безбородько був племінником князя Олександра Безбородька. Це не відповідає дійсності. Як ми уже писали: у 1781 році Ілля Безбородько уклав шлюб з Ганною Ширай. Подружжя виховало в любові двох доньок – Любов і Клеопатру. Ще за життя князя старша донька Іллі – Любов – стала улюбленицею Олександра Безбородька і він щедро згадав її у своєму заповіті. Її частина спадку у заповіті складала більш як 10 000 000 золотих карбованців – суму на ті часи неймовірну. Цей посаг зробив доньку графа Іллі Безбородька найбагатшою нареченою Російської імперії.

13 жовтня 1799 року 16-річна графиня Любов Іллівна Безбородько уклала шлюб з 45-річним адміралом російського флоту графом Григорієм Григоровичем Кушельовим. Облаштував цей нерівний шлюб великий приятель князя Олександра Безбородька, граф Петро Завадовський, а тому наречена йшла під вінець охоче. Саме в цьому шлюбі і народилося двоє онуків графа Іллі Безбородька – Олександр та Григорій. Після раптової смерті дружини Любові Іллівни, у 1809 році, адмірал Кушельов, віддав дітей на виховання їх тітці, сестрі покійної дружини, княгині Клеопатрі Іллівни Лобановіц-Ростовській, яка мешкала в маєтку Полюстрове. Отож, Олександр Григорович Кушельов-Безбородько, був онуком графа Іллі Безбородька і відповідно його брата Олександра. У 1816 році через припинення потомства графів Безбородько по чоловічій лінії отримав право іменуватися графом Кушельовим-Безбородько.

Але почнемо від витоків... Олександр Григорович Кушельов народився 4 вересня 1800 року в Санкт-Петербурзі у графській родині. У 1813 році його віддали в підготовчий пансіон при Царськосільському ліцеї; закінчивши в ньому курс в 1816 році, граф Кушельов-Безбородько здав іспит при педагогічному інституті на право отримання чинів, а в липні того ж року отримав у Московському університеті, після іспиту, ступінь доктора етико-політичних наук. Затверджений, за цим ступенем, в чині колезького асесора, молодий граф на початку 1817 р. був призначений у відомство Колегії іноземних справ. Його батько виклопотав йому доручення відвезти депеші за кордон, у Вюртемберг, а потім перебувати при канцелярії імператора в Ахені на час конгресу, який там збирався. З цим службовим дорученням поєднувався і план подорожі за кордон для завершення освіти.

Граф О. Г. Кушельов-Безбородько виїхав з Петербурга 8 серпня 1818 року ; проїздом в Дерпті він оглядав університетські установи, потім через Кенігсберг прибув у Берлін, де теж оглядав університет. Під час цієї поїздки молодий граф підтримував діяльне листування з батьком, який давав йому різні

поради та висловлював задоволення з приводу того, що син виявляв серйозні інтереси і знайомився з ученими людьми. Під час цієї подорожі молодий граф відвідав Німеччину, Францію, Швейцарію, Італію, Австрію. У Женеві він познайомився з Дюпоном. В Івердені відвідав Песталоцці і детально ознайомився з його навчальним закладом.

4 вересня 1819 році Олександр Кушельов-Безбородько повернувся до Петербургу. Його закликала сюди справа, яка цікавила його і увесь час перебування його за кордоном: з 1805 йшлося про влаштування в Ніжині Гімназії вищих наук, для якої граф Ілля Безбородько призначив великі кошти. До часу смерті графа Іллі Безбородька гімназія ще не була відкрита, не було ще остаточно вироблено і затверджено і положення про неї; турботи про все це лежали на графові Олександрі Кушельові-Безбородьку; для своєї майбутньої гімназії він знайомився і з різними навчальними закладами, набував книги за кордоном, маючи на увазі улаштування її, постійно стежив за всім, що з'являлося нового в області наук і літератури.

Повернувшись до Петербурга, він став посилено піклуватися, переважно через графа В. П. Кочубея, який доводився йому двоюрідним дядьком, щоб справі був даний якнайшвидший хід. Нарешті, 19 квітня 1820 пішов Найвищий рескрипт імператора, що засновував у Ніжині вищий навчальний заклад під ім'ям Гімназії вищих наук; сам граф Олександр Кушельов-Безбородько був при цьому призначений його попечителем з тим, що піклування переходить після нього до старшого в роді Кушельова-Безбородька; статут нового навчального закладу ще не був готовий, але завдяки наполяганням графа дозволено було почати в цьому закладі заняття — вони і були розпочаті 4 вересня 1820 в особистій присутності графа. Граф Олександр Кушельов-Безбородько постійно з великим інтересом та увагою стежив за подальшою діяльністю цього закладу і неодноразово робив йому пожертви. У 1820 році граф подарував бібліотеку з 2500 томів «відбірніших творів». За підрахунками О. Кушельова-Безбородька на будівництво приміщення Гімназії було витрачено один мільйон двісті сімдесят п'ять тисяч шістьсот вісімдесят один карбованець двадцять сім копійок.

7 жовтня 1832 року відбулося реформування гімназії в ліцей, порівняний за правами освіти з університетами. До дня 25-річчя цього навчального закладу граф подарував йому 175 картин різних мистецьких шкіл, з тим, щоб вони були розміщені в різних кімнатах ліцею і служили б для розвитку витонченого смаку вихованців.

1825 року в маєтку графа в Макошиному було закладено плантації цукрового буряка та влаштований один з перших в Україні цукрозаводів. 30 січня 1829 року Олександр Кушельов-Безбородько одружився з княжною Олександрією Рєпніною-Волконською. У шлюбі народилося п'ятеро дітей.

Але це вже тема наступної розмови...

Почесний попечитель Ніжинської Гімназії вищих наук та Ліцею, почесний член Академії Наук, сенатор, Державний контролер Росії, член Державної Ради граф Олександр Григорович Кушельов-Безбородько помер 6 квітня 1855 року. Похований у Свято-Духівській церкві Олександро-Невської Лаври в Петербурзі.

Олександр Забарний – доцент, член НСП та НСЖ України.